

našnjih republika, u sve tri osnovne grupe kao podgrupa se javlja i Vojvodina, a u trećoj se grupi javljaju kao posebne podgrupe Istra i Kosovo. U toj trećoj osnovnoj grupi Kosovo i Vojvodina se prema uvodu javljaju u sastavu Srbije kao posebne podgrupe što se iz sadržaja jasno ne vidi s obzirom da nose redni broj kao i sve ostale republike. Izuzetak je jedino abecedni slijed jer se Kosovo nalazi na kraju, poslije Srbije i Vojvodine.

U prvoj i drugoj grupi ne javlja se kao posebna podgrupa Crna Gora, jer prema navodima autora: »u posebnim izdanjima nema priloga koji tretiraju socijalistički i radnički pokret u ovoj Republici pre 1918. godine«.

Unutar grupe i podgrupe bibliografske su jedinice poredane prema abecednom slijedu prezimena autora ili naslova knjiga. Može se primijetiti da je na nekim mjestima, vjerojatno zbog kolektivnog rada autora, došlo do manjih zabuna, pa su knjige više autora, objavljene u dva toma, date na različitim mjestima, jer je prva knjiga (tom) data pod prezimenom drugog autora, a druga knjiga pod prezimenom prvog autora, što je napravilo zbrku u abecednom slijedu, a rezultat je da se knjige nalaze na različitim mjestima, što dovodi u zabunu korisnika. Npr. str. 373 i 374 Kržavac Savo, Ljubiša Ristović: *Robija*, knjiga druga. Beograd, 1968; str. 440, Ristović Ljubiša, Savo Kržavac: *Robija*. Knjiga prva. Zagreb, 1968.

Prema uvodnom dijelu Bibliografije može se konstatirati da se autori pri izradi te Bibliografije nisu dovoljno koristili bibliografskim priručnicima. Iako autori navode nekoliko nacionalnih bibliografskih priručnika, prema današnjim republikama, za SR Hrvatsku nije naveden ni jedan bibliografski priručnik, iako je poznato da takvi priručnici postoje.

Na kraju Bibliografija ima: Registar autora, Registar naslova i Predmetni registar. Osim toga, Bibliografija sadrži skraćenice upotrijebljene u tekstu Bibliografije i skraćenice naziva časopisa iz kojih su obrađeni prikazi i kritike.

Na kraju ovoga kratkog prikaza s pravom možemo konstatirati da je, bez obzira na te primjedbe, ova knjiga nesumnjivo obogatila našu povijesnu literaturu u njenim vrlo oskudnim bibliografskim priručnicima. Knjiga je kao bibliografski priručnik opravdala svoju zadaću i sigurni smo da će pomoći mnogim historičarima u njihovom znanstvenoistraživačkom radu. Uz to je knjiga široj javnosti ukazala na to koliki je broj objavljenih radova na temu »Socijalistički radnički pokret i KPJ 1867—1941« na teritoriju Jugoslavije u periodu 1945—1969.

Marija Sentić

*JEAN-BAPTISTE DUROSELLE, LE CONFLIT DE TRIESTE
1943—1945, Editions de l'Institut de Sociologie de l'Université Libre
de Bruxelles 1966, str. 647.*

Evropski centar Carnegieve donacije za mir organizirao je proučavanje poslijeratnih međunarodnih sukoba s ciljem da se osvijetle problemi novije diplomatske povijesti i ukaže na prirodu međunarodnih sporova koji se javljaju u naše doba. Prva studija, koja je tiskana kao rezultat tih proučavanja, odnosila se na saarski sukob 1945—1955. godine (autor je Jacques Freymond, Genève 1959), a druga na francusko-marokanski sukob (autor je Stéphane Bernard, Bruxelles 1963).

Treća knjiga u toj seriji najneposrednije se odnosi na noviju povijest Jugoslavije, konkretno na povijest odnosa između Jugoslavije i Italije. Naime, J-B. Duroselle, profesor na Sorbonni i direktor Centra za proučavanje međunarodnih odnosa u Parizu, u svojoj je studiji prikazao odnose Jugoslavije i Italije u vezi s problemom granica poslije 1945. godine, posebice u vezi s odnosima prema bivšem Slobodnom Teritoriju Trsta (STT).

Duroselleova se knjiga sastoji od tri dijela. U prvom je dijelu (19—118) autor prikazao zemljopisne i zemljopisno-gospodarske značajke Julijske krajine (klima, reljef, prirodno bogatstvo itd.), zatim je razmotrio problem suvereniteta nad tim područjem od rimskog razdoblja nadalje a završio je prikazom zahtjeva Jugoslavije i Italije na to područje te njihovom argumentacijom 1945. godine (zemljopisna, povijesna, etnička, gospodarska, politička).

U drugom dijelu knjige (119—427) Duroselle je dao povijesni prikaz događaja u razdoblju od 1943. do 1954. godine, tj. od trenutka kada ponovo, u najnovijem razdoblju, počinje sukob oko Julijske krajine i Trsta do potpisivanja Memoranduma o suglasnosti Jugoslavije i Italije o preuzimanju uprave nad dijelovima STT. Autor je u tome dijelu veoma iscrpno prikazao sve akcije za oslobođenje Julijske krajine i Trsta od njemačke okupacije, diplomatsku aktivnost prije potpisivanja mirovnog ugovora s Italijom i određivanja jugoslavensko-talijanske granice, osnivanje STT i sve što je iza toga slijedilo (pitanje imenovanja guvernera, Tripartitna deklaracija iz 1948. godine, raznovrsne diplomatske inicijative i pregovore do Londonskog sporazuma). Autor je, dakako, razmatrao probleme odnosa Jugoslavije i Italije u širem sklopu međunarodnih zbivanja i odnosa, posebice akcija velikih sila.

Treći dio knjige (429—583) posvećen je teorijskom proučavanju sukoba. Naime, Duroselle je, polazeći od općih principa politološke znanosti i teorije sukoba, razmatrao konkretne primjere iz povijesti sukoba oko STT. Prije svega ta se razmatranja odnose na način početka sukoba, strategiju i taktiku koja je primjenjivana u toku sukoba (dakako prvenstveno u vezi s aktivnostima Jugoslavije i Italije), zatim snage koje su imale utjecaja na razvijanje sukoba (demografski čimbenici, gospodarska struktura, kolektivna psihologija, nacionalno osjećanje, uloga političkih ličnosti) te, napokon, uvjete za rješenje sukoba i ocjenu trajnosti toga rješenja.

Na kraju knjige (587—640) opširan je prikaz izvora i literature, popis osoba koje su dale intervjuje itd. i kazalo imena. Knjiga je opremljena raznovrsnim kartama (etnički odnosi na razmatranom području, granične linije i drugo), grafikonima i tabelama u kojima su prezentirani demografski, gospodarski i politički podaci i analize.

Knjiga J-B. Durosellea o tršćanskom sukobu veoma je cjelovito i iscrpno djelo. Osnovna je značajka te studije temeljitost u prezentiranju velikog broja podataka i ocjena.

Knjiga je istodobno i odraz novoga pristupa proučavanju diplomatske povijesti u suvremenoj francuskoj historiografiji. (Sistematski su ta shvaćanja izložena u knjizi: P. Renouvin, J-B. Duroselle, *Introduction à l'histoire des relations internationales*, Paris 1964). Riječ je, naime o napaštanju proučavanja samo formalnih, površinskih, diplomatskih veza, tj. prvenstveno međunarodne aktivnosti državnih organa različitog nivoa, i orijentaciji na širu koncepciju uočavanja »dubinskih snaga« međunarodnih odnosa. Tako se, uz razmatranje političkih snaga i odnosa, težište proučavanja diplomatskih odnosa stavlja, kako smo vidjeli u

slučaju tršćanskog sukoba, na interpretaciju zemljopisnih faktora, demografskih uvjeta, ekonomskih prilika i mogućnosti, nacionalnog osjećanja i slično. Zatim se, u okviru tih i takvih elemenata, razmatra uloga državnika, tj. njihov položaj i akcije razmatraju se u međuzavisnosti djelovanja njihovih osobnih karakteristika i djelovanja »dubinskih snaga«.

Inače, Duroselleova knjiga je, kako to i on sam kaže, kolektivni rad, odnosno ona je to bar u onom dijelu koji se odnosi na prikupljanje građe i literature. Naime, da bi se kvalitetno napisala takva iscrpna studija trebalo je uspostaviti detaljnu kronologiju događaja, pregledati izvore (korišteni su i materijali iz arhiva ministarstava vanjskih poslova Jugoslavije i Italije), suvremenu štampu, literaturu različitog porijekla, intervjuirati pojedine ličnosti itd., što je sve nadilazilo snage jednog čovjeka. Zato je taj dio posla radila čitava ekipa u kojoj su bili i jugoslavenski stručnjaci. (Vidi se, npr., da su autoru bili poznati uglavnom svi naši radovi o toj problematici do sredine šezdesetih godina, da se koristio podacima naših novina, izjavama mnogih naših političara i diplomata itd.) Inače, glavni autorov suradnik iz Jugoslavije bio je dr Stanko Peterin, a iz Italije dr Angelo Tamborra. Dakako, sudjelovali su i drugi stručnjaci. Osim toga, na već pripremljeni tekst primjedbe je dao »konzultativni komitet« u kojem su se nalazili i opet stručnjaci iz različitih zemalja. Jugoslaviju su zastupali dr Jovan Đorđević i dr Anton Vratuša. Takav način rada omogućio je da se izbjegnu mnoge nedorečenosti i jednostranosti do kojih bi inače vjerojatno došlo i da se dobije djelo velike znanstvene vrijednosti. Naravno, to ipak ne znači da se mogu bez prigovora prihvatiti baš sve ocjene i načini na koje se prikazuju određene pojave i podaci i uspostavljaju njihove međusobne veze.

U cjelini, Duroselleova je knjiga važna studija kada se pristupa razmatranju najnovije političke povijesti Jugoslavije, posebice njezinih vanjskopolitičkih odnosa. Osim toga, u svom posljednjem dijelu, u kojem se tršćanski sukob promatra s aspekta teorijskog proučavanja međunarodnih sukoba, ona je zanimljiva i za politologe. U svakom slučaju ona je djelo koje zaslužuje punu pažnju.

Marijan Matićka